

تأملی بر بزهکاری واقعی از منظر علوم جنایی و علوم جرم شناختی

تألیف و گردآوری:

سید جوان هاشمی

سرشناسه	: هاشمی، سیدجواد، ۱۳۷۲-
عنوان قراردادی	: ایران، قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: تاملی بر بزهکاری واقعی از منظر علوم جنایی و علوم جرم‌شناختی / تالیف و گردآوری سیدجواد هاشمی.
مشخصات نشر	: تهران: موسسه آموزشی تالیفی ارشدان، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۰۸-۲۲۴۰-۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۶۳ - ۱۷۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: بزهکاری، تحلیل Crime analysis جرم‌شناسی -- جنبه‌های مذهبی - اسلام Criminology -- Religious aspects -- Islam
رده بندی کنگره	: HV۷۹۳۶
رده بندی دیویی	: ۳۶۳/۲۵۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۷۴۱۴۶۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

www.ketab.ir ارشدان مؤسسه آموزشی تالیفی ارشدان

نام کتاب:	تاملی بر بزهکاری واقعی از منظر علوم جنایی و علوم جرم‌شناختی
تالیف و گردآوری:	سیدجواد هاشمی
ناشر:	آموزشی تالیفی ارشدان
ویرایش:	اول
نوبت چاپ:	اول ۱۴۰۰
حروفچینی و صفحه آرایی:	www.irantypist.com
طراح و گرافست:	www.irantypist.com
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۰۸-۲۲۴۰-۰۰
شمارگان:	۱۰۰۰
مرکز خرید آنلاین:	www.arshadan.com www.arshadan.net
مرکز پخش و توزیع:	۰۲۱۴۷۶۲۵۵۰۰
قیمت:	۶۹۰۰۰ تومان

پیشگفتار ناشر:

به نام ایزد دانا که آغاز و انجام از آن اوست

هرگز دل من ز علم محروم نشد کم ماند زاسرار که مفهوم نشد
اکنون که به چشم عقل در می‌نگرم معلوم شد که هیچ معلوم نشد

ای دانای بی‌همتا، ای بخشنده‌ایی که ناخواسته عطا فرمایی و هر نیازمندی را به عدالت بی‌نیاز گردانی، مگر اینکه نالایق باشد و آن عنایت را به بازگونه از دست دهد. در عرصه پیشرفت تکنولوژی در هزاره سوم، هنوز نیاز بر مطالعه کتاب در کنار استفاده از منابع کامپیوتری و اینترنت احساس می‌شود. از این بابت خوشحالیم که می‌توانیم در جهت اعتلای علم، دانش و فرهنگ کشور قدمی هرچند کوچک برداریم.

و من الله التوفیق

دکتر شمس الدین یوسفیان

مدیر مسئول انتشارات ارشدان

پیشگفتار مؤلف:

واقعیت جرم و میزان واقعی جرائم ارتكابی هرگز در آمار جنایی منعكس نیست. لذا يك بخش تاریك در آمار جنایی وجود دارد كه این بخش تاریك تفاوت بین نرخ بزهكاری ظاهری (آشكار شده) و نرخ بزهكاری واقعی است. این تفاوت را بخش تاریك بزهكاری یا رقم سیاه بزهكاری گویند. در كنار رقم سیاه كه ما را نسبت به جرائم، بزهكار و بزه دیده آن مطلع نمی‌كند، رقم خاكستری یا بخش خاكستری در آمار جنایی وجود دارد كه شامل جرائمی می‌شود كه خودشان كشف شده‌اند، اما مرتكبین این جرائم به دلایل مختلف شناسایی و دستگیر نشده‌اند برخلاف گرایش جدی و متعارفی كه نظام‌های حقوقی دیگر در كشف جرم و تعقیب مجرم دارند، مخفی داشتن و پنهان‌سازی جرم روشی است كه به عنوان یکی از ویژگی‌های سیاست جنایی اسلام مطرح است؛ كه در قانون مجازات اسلامی در ادله اثبات دعوی حدود و ترغیب شهود به عدم شهادت و كیفر قذف برای شهود جرائم منافی عفت و منع تحقیق در جرائم منافی عفت و منع اقرار در حدود توسط قاضی مورد توجه است. رقم سیاه در بزه پوشی و جلوگیری از افشاء جرم بر مبنای كرامت انسانی، ارزش‌های اخلاقی و كیفر زدایی بر اساس مدارك و ادله‌ای موجود در كتاب و سنت مورد تأیید حقوقدانان است. گستره‌ی شمول این سیاست بر اساس نوع جرم، جرائم حق‌اللهی را شامل می‌شود؛ كه ویژگی مشترك آن‌ها بی‌بزه دیده بودن است و آثار جرم شناختی خاصی را ایجاد می‌كند و بر اساس ویژگی مجرم، این سیاست بزهكاران اتفاقی را در برمی‌گیرد؛ بنابراین رقم سیاه نتیجه بزه پوشی با در نظر گرفتن محدودیت‌های آن، اصل حاكم بر طیف وسیعی از جرائم است. عدم توسل به این سیاست، زمینه‌ی برچسب‌زنی‌های گسترده را فراهم و توسعه‌ی رویكردهای امنیتی و شدت عمل و مداخله‌ی حداكثری نظام کیفری را به دنبال دارد. همچنین بروز رویكردهای عوام‌گرایانه و پر رنگ شدن نقش منفی رسانه در مسیر آن، نتیجه‌ی عدم توجه به جا و منطقی^۱ ر به كارگیری سیاست بزه‌پوشی و سایر رویكردهای غیر کیفری است. اعمال این سیاست نه صرفاً به عنوان يك رویكرد عملی، بلكه به عنوان يك تفكر و جهت‌گیری در مقابله با پدیده‌ی مجرمانه، افزایش رقم سیاه، تجری و

کاهش بازدارندگی مجازات را در پی دارد و نقش مؤثر آن در جلوگیری از نفرت از دین و همچنین تحقق حس شرم و بازپذیری از مسیر اعمال این تفکر مد نظر است. در نهایت رقم سیاه حاصل از بزه پوشی، با توجه به آثار جرم شناختی آن، رویکردی هوشمندانه منطبق با ماهیت جرائم و ویژگی‌های مجرمین مشمول این سیاست، نظام کیفری را در کاهش تبعات فرایندهای صرفاً کیفری و بازگشت مجرم به جامعه یاری می‌کند. نهایتاً می‌توان گفت رقم سیاه در قانون و فقه در حق‌الله مورد تشویق بوده و هدف افزایش آن است. لیکن در حق‌الناس این سیاست کاملاً معکوس است. در بررسی آثار بزه‌پوشی و به کارگیری آن در مقابله با پدیده‌ی مجرمانه به افزایش رقم سیاه اشاره شد. در این خصوص باید گفت که افزایش رقم سیاه در قدم اول صرفاً ناشی از به کارگیری سیاست بزه‌پوشی نیست بلکه ماهیت جرائم مشمول این سیاست (جرائم بدون بزه دیده) و آثار جرم شناختی آن افزایش رقم سیاه را در پی دارد و ضمن اشاره به این نکته که آمار جنایی به دلایل مختلفی از جمله وجود رقم سیاه نشانگر واقعی سیمای جنایی نیست باید گفت که بزه‌پوشی و نهان‌سازی جرم نیز اگرچه منجر به افزایش رقم سیاه می‌شود؛ از سوی دیگر باعث عدم شیوع زشتی و از بین رفتن قبح ذاتی آن و در نتیجه مانع عادی شدن آن در جامعه می‌شود و لذا این رقم زمانی مخرب است که بخواهیم با اتکال آمار جنایی که به دلایل بسیاری قابل اعتماد نیست، در خصوص پدیده‌ی مجرمانه سیاست‌گذاری کنیم؛ که در این صورت می‌توان این رقم را با روش‌هایی غیر از اصرار بر کشف جرم برآورد کرد و آثار کشف جرم و مداخله‌ی حداکثری نظام کیفری را با به کارگیری سیاست‌هایی نظیر بزه‌پوشی به حداقل رساند.

سید جواد هاشمی

بخش اول: کلیات و مبانی جرم‌شناسی رقم سیاه.....	۱۳
مبحث اول: مروری بر کلیات.....	۱۵
مقدمه.....	۱۵
مروری بر پژوهش‌های مرتبط با موضوع.....	۱۹
مبحث دوم: مفهوم شناسی.....	۲۱
مفهوم رقم سیاه.....	۲۱
عوامل مؤثر بر رقم سیاه.....	۲۲
تعریف لغوی و اصطلاحی بزه‌پوشی.....	۲۴
برده‌پوشی و تغافل.....	۲۴
بزه پوشی.....	۲۶
معنای اصطلاحی بزه‌پوشی.....	۲۶
افزایش رقم سیاه.....	۲۸
ماهیت جرائم مشمول بزه‌پوشی و رقم سیاه.....	۲۹
مبحث سوم: رقم سیاه در جرم‌شناسی.....	۳۲
آمار جنایی و سیمای جنایی.....	۳۲
تبیه‌کاری ظاهری، تبیه‌کاری قانونی یا قضایی.....	۳۴
وجود طبقات نامشخص بزه‌کاری در یک جامعه معین:.....	۳۵
تبیه‌کاری ظاهری.....	۳۵
تبیه‌کاری قضایی یا قانونی.....	۳۵
بزه‌کاری واقعی.....	۳۶

- ۳۷.....وجود طبقات نامشخص بزهکاری در جوامع مختلف
- ۳۸.....بی‌اعتباری آمار جنایی و نقش آن در رقم سیاه
- ۴۰.....مصادیق جرائم بدون بزه‌دیده مستقیم و آثار جرم‌شناختی آن
- ۴۰.....مصادیق جرائم بدون بزه‌دیده در حقوق کیفری ایران
- ۴۱.....آثار جرم‌شناسی جرائم بدون بزه‌دیده
- ۴۳.....بزهکاران اتفاقی
- ۴۴.....پیشینه‌ی بزهکاری اتفاقی
- ۴۶.....تعریف بزهکاری اتفاقی
- ۵۰.....مبحث چهارم: تبیین نظریه برجسب در فهم رقم سیاه
- ۵۲.....نقش واکنش اجتماعی در کسب هویت منحرفانه
- ۵۲.....آثار برجسب‌زنی غیررسمی
- ۵۶.....آثار برجسب‌زنی رسمی
- ۶۳.....فرآیند شکل‌گیری حرفه منحرفانه
- ۷۱.....بخش دوم: رقم سیاه در فقه امامیه و قانون
- ۷۳.....مبحث اول: نظریه‌ی برجسب‌زنی از دیدگاه منابع اسلامی
- ۷۷.....مبحث دوم: راه‌های پیشگیری از برجسب خوردن در منابع اسلامی
- ۷۷.....گفتار اول: پرهیز از مواضع اتهام
- ۷۸.....گفتار دوم: عدم افشای جرم
- ۸۰.....گفتار سوم: توبه
- ۸۳.....مبحث سوم: راهکارهای پیشگیری از برجسب زدن
- ۸۳.....گفتار اول: بزه‌پوشی
- ۸۵.....گفتار دوم: منع تجسس
- ۸۶.....گفتار سوم: عفو

۸۷	گفتار چهارم: میانجی‌گری و اصلاح ذات‌البین
۹۱	گفتار پنجم: سخت‌گیری در اثبات جرم
۹۳	بخش سوم: دلایل حمایت از رقم سیاه و بزه پوشی
۹۵	مبحث اول: حفظ شأن و کرامت انسانی
۹۵	گفتار اول: تعریف کرامت انسانی
۹۵	بند اول: تعریف لغوی کرامت انسانی
۹۶	بند دوم: تعریف اصطلاحی کرامت انسانی
۹۸	بند سوم: کرامت انسانی، حق یا فضیلت
۱۰۰	گفتار دوم: کرامت انسانی در منابع دینی
۱۰۴	گفتار سوم: تعارض مجازات استخفافی با کرامت انسانی
۱۰۵	بند اول: تعریف رفتارها و مجازات‌های تحقیرکننده
۱۰۶	بند دوم: اهداف مجازات در فقه اسلامی
۱۱۰	مبحث دوم: ارزش‌های اخلاقی و مصالح اجتماعی
۱۱۱	مبحث سوم: کیفرزدایی
۱۱۱	گفتار اول: کیفرزدایی از دیدگاه اسلام
۱۱۵	بخش چهارم: دایره شمول و حدود حمایت از رقم سیاه
۱۱۷	مبحث اول: تشخیص حق‌الله و حق‌الناس
۱۱۷	گفتار اول: معنای حق‌الله و حق‌الناس
۱۲۲	گفتار دوم: جرائم قابل گذشت و غیرقابل گذشت
۱۲۴	گفتار سوم: شمول سیاست بزه‌پوشی بر بزه‌کاران اتفاقی
۱۲۶	مبحث دوم: محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های حمایت از رقم سیاه و بزه‌پوشی
۱۲۷	گفتار اول: تظاهر و جرائم علنی
۱۳۱	گفتار دوم: دادخواهی و حمایت از بزه‌دیده

- گفتار سوم: حمایت از حقوق جامعه ۱۳۴
- بند اول: جرائم علیه مصالح عمومی ۱۳۵
- بند دوم: نظارت و مراقبت بر امور کارگزاران ۱۳۶
- بخش پنجم: حمایت از رقم سیاه و بزه پوشی رویکردی در راستای قاعده‌ی حرمت تنفیر از
دین ۱۳۹
- مبحث اول: مفاد و مبانی قاعده ۱۴۲
- مبحث دوم: جایگاه این قاعده در اجرای مجازات اسلامی ۱۴۴
- مبحث سوم: کارکرد مثبت بزه پوشی در راستای اجرای این قاعده ۱۴۶
- مبحث چهارم: افزایش تجری و کاهش بازدارندگی مجازات ۱۴۸
- گفتار اول: مفهوم تجری ۱۴۸
- گفتار دوم: حقوق جزای سرکوبگر و نقش آن در بازدارندگی ۱۴۹
- گفتار سوم: بزه پوشی و اثر آن در تجری و کاهش بازدارندگی مجازات ۱۵۱
- نتیجه‌گیری ۱۵۳
- منابع ۱۶۳